

Methodieken en werkvormen

Gedrag

Maker: Regio klein Gelderland

Functie: -

Datum van productie: november 2016

Leeftijd: B/W/S/Ex/Ro

Duur: n.v.t.

Groepsgrootte: n.v.t.

Locatie: n.v.t.

Korte inhoud:

Een document waarin het gedrag staat beschreven welke kinderen kunnen vertonen bij agressie/ andere cultuur/ drukke kinderen/ heimwee/ liegen/ pesten/ rouw en verdriet / ruzie/ stil en verlegen. Kan ook gebruikt worden als hand-out

Dit is geen officieel document van Scouting Nederland, maar is door Scouting Nederland geselecteerd omdat het een goed voorbeeld is van hoe je zelf met dit onderwerp aan de slag kunt gaan. Hierdoor kan het zijn dat sommige onderdelen van dit document niet geheel overeenkomen met wat Scouting Nederland normaal communiceert.

Gedrag

Als leiding heb je elke week te maken met het gedrag van kinderen. Meestal werken ze mee, soms liggen ze dwars. De grootste invloed op hun gedrag ben jij, de leiding. Het programma speelt een rol, en het weer of de tijd van het jaar. Maar de kinderen in jullie speltak reageren voornamelijk op de manier waarop jullie met elkaar en de kinderen omgaan.

Als leiding werk je bewust aan een veilige en vertrouwde omgeving bij Scouting. Veilig houdt dan vooral in dat de kinderen mogen zijn wie ze zijn, dat je laat merken dat je vertrouwen in ze hebt en dat je naar ze luistert. Als je een goede relatie met je leden opbouwt, kun je veel problemen opvangen. Door erover in gesprek te gaan, met het kind en met elkaar. Door samen te kijken wat je kunt veranderen om tot een oplossing te komen.

Bij het zoeken naar een oplossing kan het helpen als je iets meer weet over het gedrag dat het kind laat zien. Wat niet wil zeggen dat elk kind met dat gedrag hetzelfde zal reageren. Zie het meer als een soort basis handleiding om aan een oplossing te werken.

Inhoudsopgave:

Andere cultuur	2.
Agressie	3.
Drukke kinderen	4.
Heimwee	6.
Liegen	7.
Pesten	8.
Rouw en verdriet	11.
Ruzie	12.
Stil en verlegen	12.

Andere cultuur

Kinderen met een andere culturele achtergrond

De kinderen in een Scoutinggroep komen allemaal uit verschillende gezinnen, met verschillende achtergronden, gewoontes en gebruiken. Sommige kinderen hebben ook een andere culturele achtergrond, doordat zijzelf of hun (groot)ouders in een ander land geboren zijn. Cultuurverschillen kunnen er aan bijdragen dat een kind (of zijn/haar ouders) zich soms anders gedraagt.

Ieder kind is anders

Migrantenkinderen zijn gewend aan meer hiërarchie en strengere straffen thuis. In Turkse gezinnen wordt er altijd eerst thee gedronken voordat men ter zake komt.

Als je meer weet over de achtergrond van een kind met wortels in een andere cultuur, kan dat een verklaring geven voor hoe hij zich gedraagt. Maar het brengt tegelijkertijd ook een groot gevaar met zich mee. Namelijk dat je niet verder kijkt dan dat ene aspect dat dat kind uniek maakt. Als je iemands cultuur als uitgangspunt neemt, doe je deze persoon tekort en maak je diegene tot een stereotype, zoals 'elke Hollander loopt op klompen'. Een persoon wordt gevormd door meer dan alleen de cultuur waar hij vandaan komt. Iedereen is uniek (net als jijzelf)!

Communicatie

Er is dus ook niet één juiste manier van communiceren. Communicatie gebeurt altijd tussen twee (of meer) personen met elk een eigen persoonlijkheid en verhaal. Meestal gaat communicatie heel vanzelfsprekend, soms is het zoeken naar de beste manier om met elkaar om te gaan; met het kind, maar ook met de ouders. Laat je niet te snel uit het veld slaan als zij niet reageren zoals je graag wilt of verwacht. Dat de communicatie niet op jouw manier verloopt, wil niet zeggen dat er geen communicatie is.

Problemen?

Als een kind gewoon lekker meedraait in de groep, moet je je vooral niet druk maken over culturele verschillen. Pas wanneer je echt ergens tegenaan loopt, heeft het zin om je er wat meer in te verdiepen. Problemen die zich voordoen tussen begeleiders en kinderen met een andere culturele achtergrond zijn meestal niet groter, erger of anders dan problemen met kinderen uit Nederland. Ze kunnen ingewikkelder worden als de communicatie tussen jou en de scout of zijn ouders niet soepel verloopt.

Kijk eens in de spiegel!

Als je een andere cultuur wilt begrijpen, ontkom je er niet aan ook zelf in de spiegel te kijken. Contact is geen eenrichtingsverkeer. Je leert nergens zoveel van als van een ontmoeting met 'de ander'. Want nergens word je zo geconfronteerd met je eigen waarden, vooroordelen en vanzelfsprekendheden als in een interculturele ontmoeting. Je leert andere culturen kennen door er een dialoog mee aan te gaan, daarbij misschien je neus te stoten, maar er hopelijk wijzer en beter uit te komen. Voorwaarde voor wederzijds begrip is dat je probeert je te onthouden van waardeoordelen over andere culturen, en dat je de normen van een persoon of groep niet zonder meer toepast op een andere persoon of groep.

Zoek naar overeenkomsten tussen kinderen, in plaats van de verschillen te benadrukken!

Agressie

Alle kinderen schreeuwen, slaan of bijten wel eens. Soms hoort dat bij de leeftijd. Denk maar aan de driftbuien van een peuter. Of aan een puber die opeens onredelijk kwaad wordt. Maar over het algemeen, en zeker bij scouting, mag je er vanuit gaan dat een kind zijn frustratie op een andere manier leert uiten.

Gevoelens uiten

Agressie is altijd een teken dat een kind ergens mee zit. Maar hij kan het op dat moment niet op een andere manier uiten. Het kan zijn dat het kind (meer) aandacht wil, of dat het bang of boos is.

Wanneer gaat het te ver?

Iedereen schreeuwt wel eens. En we verwachten dat kinderen leren voor zichzelf op te komen. Maar er zijn dingen die echt te ver gaan: iemand uitschelden of iemand expres pijn doen. Ook iemand bedreigen of anderen buitensluiten zijn vormen van agressie, die te ver gaan.

Stel duidelijke grenzen

- Maak met je speltak duidelijke afspraken over wat wel en niet mag. Bijvoorbeeld: "Binnen praten we rustig, buiten op het veld mag je wel schreeuwen". Spreek af dat scheldwoorden echt niet kunnen.
- Geef zelf het goede voorbeeld.

- Spreek van te voren als leidingteam af wat de consequenties zijn als een kind de regels overtreedt. En hou je hier altijd aan.

Reageer meteen, maar rustig

- Als je ziet dat een van de kinderen te ver gaat, grijp dan meteen in. Blijf zelf rustig, en laat duidelijk merken dat je het gedrag niet accepteert.
- Zeg duidelijk welk gedrag moet stoppen, zorg dat het kind je daarbij aankijkt.
- Keur het gedrag af, niet het kind. Zeg “Ik vind het vervelend dat je schopt”. Niet: “Wat ben jij toch vervelend.”

Praat erover

- Als het kind weer rustig is, praat dan even na. Vraag waarom hij zich zo gedraagt. Als hij het zelf niet weet, probeer dan samen te zoeken naar waar het probleem kan liggen.
- Probeer ook op een ander moment met het kind erover te praten. Niet door verwijten te maken, maar door samen naar een oplossing te zoeken.
- Bekijk samen met het kind op welke momenten het zijn zelfbeheersing verliest. Bespreek samen wat het kind de volgende keer wel kan doen als er weer zo'n moment is.
- Geef een compliment als het kind het wel goed oplost!
- Geef het kind bewust iets meer positieve aandacht.

Bij schelden

- Geef zelf het goede voorbeeld. Gebruik dus geen scheldwoorden, vloekwoorden of andere schuttingtaal.
- Soms werkt negeren best goed. Negatieve aandacht is tenslotte ook aandacht.
- Spreek samen met de andere leiding af wat en wanneer je negeert. Laat je niet verleiden om uiteindelijk toch boos te worden. Dan leert het kind dat als het maar lang genoeg doorgaat, het uiteindelijk succes heeft.

Bij slaan of schoppen

- Leg het kind uit wat de gevolgen zijn van het slaan. Vraag hoe het kind het zou vinden als het zelf geslagen zou worden.
- Sommige ouders leren hun kind dat terug slaan best mag. Het nadeel daarvan is dat kinderen dan leren dat slaan op zich oké is. Het is beter om als speltak af te spreken dat er nooit geslagen wordt, dan is het duidelijk.

Drukke kinderen

Je kent het wel: Sinterklaas is in het land en de kinderen zijn niet meer te houden. Of het gaat stormen en de kinderen blijven maar rondrennen. Alle kinderen zijn wel eens druk. Dat is heel normaal. En sommige kinderen zijn drukker dan anderen.

Oorzaken

Om te beginnen is het ene kind van zichzelf veel rustiger dan het andere. Dat is gewoon de aard van het beestje. Ook worden kinderen soms een tijdje druk van bepaalde gebeurtenissen. Bijvoorbeeld als er stress is in het gezin door bijv. een scheiding. Dan zijn er nog de kinderen die heel vaak druk zijn. Dit kan aangeboren zijn (het zit in de familie), of door de omgeving waarin het kind opgroeit. Vaak is het een combinatie. Een temperamentvol kind dat in een gezin met weinig structuur opgroeit zal eerder reageren met druk gedrag.

Omggaan met druk gedrag

Drukke kinderen hebben vooral zelf ook last van hun gedrag. Maar ze weten uit zichzelf niet hoe ze zich anders kunnen gedragen, anders zouden ze dat wel doen. Jij als leiding kunt hen daarbij begeleiden. Door de manier waarop jullie je speltak draaien, maar ook voor ieder kind op zich.

Drukke kinderen hebben meer structuur nodig, omdat ze die uit zichzelf minder hebben. Als je regelmaat en rust in je programma hebt, weten kinderen waar ze aan toe zijn. Dat geeft een gevoel van veiligheid. Voor alle kinderen, niet alleen de drukke!

Structuur in tijd

- Doe de **opening altijd op dezelfde manier**, aangepast aan de leeftijd van de kinderen. Van het beverlied, tot “en nu telefoons weg, want we gaan beginnen!” bij Explorers.
- Neem halverwege de opkomst **pauze**, even de tijd om samen wat te drinken. Ga hiervoor rustig zitten.
- **Sluit de opkomst ook altijd samen af**, met een duidelijk en vast ritueel of moment.
- Maak afspraken met de ouders over **wegbrengen en ophalen**. Mogen ze nog even blijven tot jullie beginnen? En waar wachten ze tot jullie klaar zijn?
- **Wissel rustige en drukke activiteiten af**, maar hou ook ruimte om het programma ter plekke aan te passen aan de omstandigheden.

Structuur in de ruimte

- Als je veel drukke kinderen in de groep hebt, spreek dan af dat ieder kind een **vaste plek aan tafel** en in de kring heeft. Zorg daarbij dat de drukke kinderen niet bij elkaar zitten. Of maak voor ieder kind een krukje met hun eigen naam.
- Spreek af dat de drukke kinderen altijd **naast een van de leiding** gaan zitten. Je kunt meteen reageren als er een begint te wiebelen. Door zachtjes iets te zeggen, of door even zijn knie aan te raken. Ook hoeft je dan niet dwars door groep zijn naam te roepen.
- Richt voor de kinderen een **uitraas-ruimte** in, waar ze hun energie of woede kwijt kunnen. Dit is niet bedoeld als straf, maar om even tot rust te komen.

Structuur in de opkomst

- Drukke kinderen kunnen vaak niet zo lang hun aandacht bij de uitleg van een spel houden. Die willen aan de slag! Probeer de **uitleg in korte stukjes** te verdelen. Of begin het spel met de basisregels en voeg er (als dat kan) steeds een regel aan toe.
- Vertel niet alleen wat de bedoeling is, maar **laat het ook zien** door het zelf voor te doen.
- Om onrust te voorkomen is het handig om **eerder aan te kondigen** dat je een nieuw programma onderdeel gaat doen. Zeg bijvoorbeeld: “jullie kunnen nog heel even aan je insigne werken, dan ruimen we samen op en daarna gaan we naar buiten”.
- Probeer **zo min mogelijk afleiding** te geven. Zet geen muziek aan tijdens de opkomst. Hang gordijnen op als er buiten ook altijd veel gebeurt.

Kijk naar het kind

Elk kind is druk op zijn eigen manier. Het is dus de kunst om hem te begeleiden op de manier die het beste bij dat kind past. Om te weten te komen wat er bij ieder kind aansluit moet je als eerste goed kijken naar het kind: waar kan hij echt niet tegen? Waar wordt hij blij van? Samen weet je meer, dus overleg met je medeleiding, maar ook met het kind zelf. Kinderen weten vaak heel goed waar ze behoefte aan hebben.

Positieve benadering

Druk gedrag is te beïnvloeden, maar er is veel tijd en geduld voor nodig. Als Scouting heb je een kleine rol in het leven van een kind, maar vaak wel een belangrijke! Het is niet aan Scouting om het hele probleem op te lossen. Door wie jullie zijn en wat je doet kun je een kind kansen geven om ermee om te gaan. Probeer dit samen met het kind te doen. Vraag af en toe aan het kind zelf wat er goed gaat of wat er nog beter zou kunnen en hoe dan.

Complimenten!

Vaak reageer je als leiding op het negatieve gedrag van een kind. Daardoor krijgt het drukke gedrag juist meer nadruk en wordt het versterkt. Bovendien geeft het kinderen het gevoel dat ze niets kunnen en door niemand gewaardeerd worden.

- Kijk zoveel mogelijk naar wat een kind goed doet. Geef direct een **complimentje** over het goede gedrag.
- Geef een druk kind bewust (wat meer) **positieve aandacht**. Bewonder zijn knutsel- of pionierwerk, knoop een gesprekje met hem aan, laat hem meehelpen met een leidingtaakje.
- Benoem altijd het **positieve gedrag dat je wel wilt zien**, in plaats van het negatieve te roepen: Zeg: “Bij elke straathoek wachten we tot alle kinderen er zijn. We steken pas over als ik het zeg!” En niet “niet de straat op rennen!”
- Als een kind het **gewenste gedrag** laat zien (zeker als je het net erover gehad hebt) geef dan meteen een complimentje! Vaak vergeet je dat, maar het doet echt wonderen!
- Maak **onderscheid tussen het gedrag en het kind**. Als je last hebt van het gedrag van een kind, zeg dan iets over wat hij doet, wijs hem niet als persoon af. Zeg: “ik vind het vervelend dat jij niet mee helpt opruimen met de andere scouts” en niet “wat ben jij een luie aso”.

Leren luisteren

Soms lijkt het of drukke kinderen nooit eens gewoon kunnen luisteren. Naar jouw idee moet je altijd eerst boos worden. Maar toch, met belonen en aanmoedigen bereik je meer dan met mopperen en afkeuren.

- Zorg dat het kind **duidelijk in de gaten** heeft dat je iets van hem wilt. Zeg zijn naam en zorg dat hij je aankijkt als je iets vraagt.
- Vraag **één ding tegelijk!**
- Loop niet meteen weg als je je vraag gesteld hebt. **Blijf even in de buurt** om te kijken of het goed gaat.
- Geef een **compliment** als het kind aan jouw vraag voldoet. Goed gedrag, ook luisteren, moet je leren. En dat leer je een kind door het telkens te belonen, door te blijven prijzen als het goed gaat.

Doe het niet alleen

Als je veel of heel drukke kinderen in je groep hebt, en je hebt er last van, moet je er wat mee. Bovenstaande tips kunnen jullie als leidingteam helpen. Maar soms is dat niet genoeg. Aarzel niet om hulp te vragen bij je groepsbegeleider of bij de andere stafleden. Ook de ouders van het kind kunnen een rol spelen. Zij weten vaak heel goed wat er wel en niet werkt bij hun kind. Misschien ervaar je een drempel om contact op te nemen met de ouders, maar dit kan veel opleveren!

Heimwee

Wat is heimwee?

Heimwee betekent letterlijk: het verlangen naar geboortegrond, naar huis. Een verlangen dat zo sterk kan zijn, dat je er echt ziek van kunt worden. Voor kinderen betekent heimwee vooral dat ze hun ouder(s) missen, Hij of zij mist meer de personen dan de omgeving.

Heimwee op kamp

Heimwee komt op alle leeftijden voor, ook bij volwassenen. Het is bij kinderen vaak sterker, omdat ze niet het idee hebben dat ze iets aan het gevoel en de situatie kunnen doen. De invloed van de ouders op heimwee is groot. Als een kind van jongs af aan vaker gelogeed heeft, is de kans op heimwee kleiner. Ook kan het zijn dat het kind onbewust reageert op de angst van de ouders om hun kind lost te laten.

Praat met het kind

- Kinderen kunnen zelf vaak goed **vertellen** waar ze wel of geen steun aan hebben. Zeker als ze weten dat ze snel last hebben van heimwee en hier mee geholpen willen worden.
- Besteed overdag wat extra **aandacht** aan het kind. Vertel hemdat als het ergens mee zit, dat hij naar jou toe kan komen.
- Maak van te voren in ieder geval **duidelijke afspraken**, zodat het kind weet waar het aan toe is. Wanneer is er tijd voor het dagboekje, wanneer komt het kind naar de leiding met heimweegevoelens, wanneer heb je even troosttijd, wat doen we als het echt niet meer langer gaat.

Contact met de ouders

- Praat met de **ouders** over de oplossingen waar zij goede ervaringen mee hebben. Die tips en ideeën kunnen je tijdens het kamp al het nodige ongemak schelen.
- Maak met het kind en de ouders **afspraken** over wel of niet naar huis bellen. Bij het ene kind kan dat goed werken, bij een ander kind kan dat een drama worden.

Dingen om te doen

- Laat de kinderen **vertrouwde dingen van huis** meenemen: een knuffel, hun eigen kussen of deken. Er zijn zelfs kinderen die een heuse logeerdoos hebben, gevuld met voorwerpen die met de ouders geassocieerd worden. Vraag eens aan ouders of ze daar ervaring mee hebben.
- Soms helpt het beroemde **'heimweepilletje'** goed bij kinderen met lichte heimwee: een snoepje dat dienst doet als heimweepil. Of een heimwee-amulet.
- Oudere kinderen kunnen een **dagboekje** meenemen waarin ze opschrijven wat ze meemaken. Dat helpt om het heimweegevoel van zich af te schrijven. Er ontstaat bij het kind ook meteen meer inzicht in de voor- en nadelen van het weg zijn. Wat uit zo'n dagboekje ook blijkt is dat heimwee vooral op bepaalde momenten tijdens het kamp de kop op steekt. En dat het gelukkig ook weer over gaat! Maak dus tijd in je kampprogramma voor het schrijven van een dergelijk dagboekje voor die kinderen die dat nodig hebben.
- Er blijken **risicovolle tijdstippen** te bestaan: onder het eten, bij het slapen gaan en net na het wakker worden. Dat zijn de momenten die het meest aan thuis doen denken en waarop er het minste afleiding is. Afleiding helpt tegen heimwee. Dus kan het handig zijn om kinderen tijdens het eten bezig te houden met een eetspel, ontbijtdienst te laten doen na het wakker worden, of zorgen dat kinderen iets te lezen hebben bij het wakker worden
- Op het moment dat **kinderen erg moe** zijn wordt het heimweegevoel vaak erger. Soms is een goede nacht slapen voldoende om heimwee de baas te worden.

- Bij jonge kinderen kan het helpen om een ouder kind te vragen als **maatje**. Hij kan net wat meer aandacht aan het kind met heimwee geven. En het kind heeft een vertrouwd iemand.
- Als je weet dat er kinderen met heimwee zijn, kun je kort voor het kamp een **opkomst met het thema logeren en heimwee** organiseren: Mowgli komt bij Shanti logeren, maar hij vindt het veel te spannend en hij heeft heimwee. Misschien kunnen de welpen hem helpen!

Liegen

Iedereen liegt wel eens. Soms door dingen niet te vertellen. Soms door de waarheid te verdraaien. Liegen bij kinderen ligt net wat anders. Op bever-leeftijd denken kinderen vaak nog magisch. Hun fantasie is dan bijna werkelijkheid. Oudere kinderen liegen om verschillende redenen. Maar liegen kan ook voortkomen uit een gedragsstoornis.

Fantasie en werkelijkheid

In de hersenen van een bever of welp lopen fantasie en werkelijkheid door elkaar. Als het kind ouder wordt raken ze steeds meer gescheiden. Soms hoor je bij een ouder kind heel onverwacht toch nog een voorbeeld van magisch denken.

Jokken

Een kind jukt om ergens mee weg te komen. In zijn beleving is wat hij zegt, de waarheid, niet hoe het 'echt' gegaan is. Meestal weet het kind dan (nog) niet dat liegen niet mag.

Als liegen een probleem is

Een andere werkelijkheid

Een kind liegt als het iets gedaan heeft, waarvan hij beseft dat het niet mocht. Door te liegen maakt hij een andere werkelijkheid waarin die vervelende gebeurtenis er niet is geweest. Hij is er zelf van overtuigd dat zijn waarheid de juiste is. Zelfs duidelijk bewijs van een volwassene kan hem niet overtuigen. Hierdoor is er geen goede communicatie mogelijk.

Liegen uit eigenbelang

Deze vorm van liegen is gericht op de ander. Het kind liegt om een bepaald beeld van een situatie op te roepen. Of om de ander in een kwaad daglicht te zetten. Hij kijkt actief of de toehoorder zijn verhaal slikt, anders komt hij met nieuwe beweringen. Er is dus een vorm van communicatie, maar niet open en oprecht.

Zelfgericht liegen

Voorals pubers liegen nog wel eens om hun eigen behoeften te bereiken. De jongere wil hiermee zijn eigen zin doordrijven, tegen het belang van anderen in.

Als je last hebt van het liegen

Als een kind vaak liegt en hij (of jij!) er last van heeft dan moet je er wat mee.

Bekijk eerst om welke reden het kind (meestal) liegt:

- Als hij liegt om zijn eigen fout weg te wensen, zoek dan samen naar oplossingen om de fout in de toekomst te voorkomen. Je hoeft je dan niet te focussen op het liegen, maar op wat er achter ligt.

- Een kind dat liegt uit eigenbelang kun je wel confronteren met de waarheid. En vooral wijzen op de gevolgen van het liegen, zodat het grenzen leert kennen. Probeer hem bewust te laten worden van het effect van zijn eigen handelen.

Pesten

Als kinderen bij elkaar zijn, is er ook wel eens gedoe. Kinderen maken ruzie, of dagen elkaar uit. Dat hoort erbij. Maar het kan ook zijn dat een (of meerdere) kinderen telkens buitengesloten worden of vaak het slachtoffer zijn. Dan is er sprake van pesten. Een kind dat gepest is, kan daar zijn hele leven last van hebben. Op scholen wordt vaak meer aandacht besteed aan pesten, maar ook bij Scouting komt het voor. En hoe moeilijk het ook is, daar moet je als leiding wat mee! Het belangrijkste daarbij is aandacht voor een goede groepsfeer.

Pesten voorkomen

Om pesten in je groep te voorkomen, is het belangrijk dat je een afwisselend activiteiten aanbod voorziet en dat er een goede groepsfeer heerst.

Goede groepsfeer

- Besteed in het begin van het scoutsjaar voldoende aandacht aan kennismakings- en groepsspelen. Dit zorgt voor minder onwennigheid en zo leert iedereen elkaar beter kennen. Blijf gedurende het jaar ook werken aan samenwerking en groepsfeer.
- Maak van in het begin af aan duidelijk dat pesten niet aanvaard wordt en dat er andere manieren zijn om problemen uit te praten.
- Las af en toe een evaluatiemoment in. Zo kom je te weten wat er leeft in je tak en kunnen spanningen tijdig opgespoord en aangepakt worden.
- Geef iedereen het gevoel dat hij/zij meetelt en dat niemand aan zijn lot wordt overgelaten.
- Zoek naar een gezond evenwicht tussen het respecteren van vriendschappen en het doorbreken van klikjes. Denk goed na over de indeling van je nesten of patrouilles. Vriendjes mogen samen in een groep zitten, maar dit mag de groepsfeer niet bederven. Tijdens spelen kan je ook al eens een andere groepsindeling gebruiken. Zo speelt iedereen eens met iedereen samen. Laat de groepsindelingen af en toe door toeval of via een spelletje gebeuren in plaats van de kinderen zelf te laten kiezen. De populaire kinderen worden immers meestal eerst gekozen.

Afwisselend activiteiten aanbod

Aangezien verveling en een overdaad aan competitie spelen pesten in de hand kunnen werken, is een afwisselend activiteiten aanbod erg belangrijk. Varieer je activiteiten zodat iedereen zich eens van zijn/haar beste kant kan laten zien. Wissel actieve bosspelen af met een creatieve uitdaging of een breinbrekende quiz. Vermijd ook een teveel aan competitie spelen. Wissel ze geregeld af met activiteiten die de groep als groep uitdagen en waarin samenwerking noodzakelijk is.

Als je toch competitie spelen organiseert, wees dan creatief en probeer zoveel mogelijk verschillende kwaliteiten en vaardigheden aan bod te laten komen. Op die manier ziet iedereen in dat elke scout sterke en minder sterke punten heeft.

Pesten opmerken

Hoe sneller je pesten opmerkt, hoe sneller je kan ingrijpen. Pesten gebeurt echter dikwijls subtiel en ver weg van de leiding. Je merkt het dan ook niet steeds onmiddellijk op. Daarom is het belangrijk om goed te letten op signalen die je leden uitzenden: Zoals:

- isoleert zich van de anderen;

Gedrag

- is vaak betrokken bij ruzies en problemen;
- hangt dikwijls bij de leiding;
- heeft psychosomatische klachten (hoofdpijn, buikpijn, ...) in de hoop op die manier uit de groep genomen te worden;
- komt soms langere tijd niet naar de scouts activiteiten.

Door het pesten op te merken heb je een eerste belangrijke stap gezet. Vervolgens doeltreffend reageren op het pestgedrag is niet eenvoudig. Je ogen ervoor sluiten is ook geen optie, want pesten is en blijft onacceptabel gedrag. Bespreek pestproblemen met je medeleiding en bekijk hoe je ze samen kan aanpakken.

Pesten aanpakken

Bij pesten zijn altijd drie partijen betrokken: de pester, de gepeste en de middengroep. De middengroep wordt gevormd door iedereen rond de gepeste en de pester. Zij nemen niet zelf het initiatief om te pesten, maar zijn ook geen slachtoffer. Zij zijn te verdelen in kleine groepjes: de meelopers, de zwijgers, de onwetenden en de beschermers.

Om het pesten te kunnen stoppen en oplossen zal je het probleem met elk van de drie betrokken partijen moeten bespreken.

De gepeste

Om een duidelijk beeld te krijgen van de situatie knoop je een goed gesprek aan met de gepeste. Pas actief luisteren toe om na te gaan of je de situatie juist hebt begrepen. Breng begrip op voor de situatie en neem het probleem au serieux. Toon dat je er bent en dat je het pestgedrag niet tolereert. De gepeste moet voelen dat je hem of haar gelooft.

Heel wat kinderen en jongeren zijn bang om over pesten te praten. Ze zijn bang om als klikspaan aanzien te worden en het pesten op die manier erger te maken. Vaak is dit helaas niet geheel onterecht. Denk dus goed na over hoe je zal reageren. Bespreek samen met de gepeste welke reactie hem of haar echt zou helpen. Indien het slachtoffer liever heeft dat je niet (onmiddellijk) reageert, doe dit dan ook niet. Als je daarna je groep goed in het oog houdt, zal je het pestgedrag waarschijnlijk zelf opmerken en kan je op basis van je eigen observaties reageren.

Door pestgedrag krijgt het zelfbeeld van de gepeste een stevige deuk. Ga in op zijn of haar positieve kenmerken of op positieve reacties van de groep. Op die manier kan je het zelfvertrouwen van het slachtoffer een opkikkertje geven.

Laat de gepeste weten dat het probleem niet bij hem of haar ligt. De gepeste is NIET het probleem. Het gebeurt echter wel vaak dat het slachtoffer verkeerd reageert en op die manier de situatie steeds erger maakt. Bespreek samen met de gepeste de concrete pestsituaties en zoek samen naar alternatieve manieren van reageren: "Wat had je kunnen doen? Hoe zou je in het vervolg kunnen reageren?". Geef nooit de indruk dat de oplossing nabij is. Het oplossen van een pestprobleem vraagt nu eenmaal veel tijd.

De pester

Neem duidelijk de stelling in dat pesten niet getolereerd wordt. Let wel op dat je niet aanvallend overkomt. Spits je toe op het negatieve en ongewenst gedrag, niet op de persoon zelf. Kwets of kleiner niet, dit kan enkel voor omgekeerde effecten zorgen. Hoe beter de band tussen jou en de pester, hoe meer kans op resultaat.

Ga op zoek naar de reden van het pestgedrag. Misschien heeft de pester zelf een probleem dat het gedrag veroorzaakt. Luister actief en knoop een oprecht en diepgaand gesprek aan.

Maak samen duidelijke afspraken voor de toekomst en verbind consequenties aan eventuele overtredingen: “Wat doe je om het goed te maken? Wat als het nog eens gebeurt? Hoe ga je erop letten?”. Bij herhaaldelijk pestgedrag kunnen er straffen volgen. Beslis dit niet alleen, bespreek dit eerst met je leidingploeg.

De Middengroep

De middengroep is erg belangrijk bij de oplossing van het probleem. Eén van de kenmerken van een pester is dikwijls dat hij of zij populair wil zijn. Wanneer de pester de steun van de middengroep verliest, wordt pesten plots een pak minder interessant.

Ga met de middengroep een open gesprek aan rond pesten. Geef duiding over het verschil tussen plagen, ruzie maken en pesten. Soms hebben kinderen en jongeren niet door dat ze de grens tussen grappig en kwetsend overschrijden. Bespreek waar die grens voor iedereen ligt en maak duidelijk dat je niet tolereert dat die grens overschreden wordt. Maak afspraken en bespreek hoe je als groep kan reageren als er toch nog pestgedrag voorkomt.

Door een open gesprek worden taboes en stilzwijgen doorbroken. Het is belangrijk dat iedereen die wil spreken daar ook de kans toe krijgt zonder bang te moeten zijn voor de reacties. Zorg ervoor dat tijdens een groepsgesprek de pester en/of de gepeste niet geïsoleerd worden.

De volledige middengroep straffen is misschien een minder goed idee. Op die manier creëer je namelijk een groter samenhangsgevoel tussen de pester en zijn/haar aanhangers. Ze gaan nog meer een klik vormen en de gepeste wordt nog maar eens de buitenstaander.

Vergeet de ouders niet

Voor ouders is het niet altijd gemakkelijk om te praten over hun pestend of gepest kind. Sommige ouders schamen zich voor het feit dat hun kind pest of gepest wordt en aarzelen om de situatie te bespreken. Durf zelf de stap zetten om het gesprek aan te gaan. Het is belangrijk dat ouders weten wat er met hun kind gebeurt of wat hun kind doet. Voor dit gesprek zal je de nodige subtiliteit aan de dag moeten leggen om de ouders niet het gevoel te geven dat ze hun kroost niet goed opvoeden.

Rouw en verdriet

Soms gebeuren er verdrietige dingen in het leven van een scout. Dat kan van invloed zijn op zijn gedrag in jullie groep. Als Scoutingleider is het van belang dat je aandacht hebt voor het verdriet en de verwerking ervan. Zowel voor de scout als voor zijn speltak.

Kinderen begeleiden

Begeleiding geven aan kinderen en jongeren, die met zoiets ingrijpends als het overlijden van een vriend, clubgenoot of familielid te maken krijgen, is moeilijk. Toch hoeft je geen deskundige te zijn om dit te kunnen. Belangrijk is je betrokkenheid te tonen en het verdriet een plaats te geven. Waar de leden behoefte aan hebben is:

- Echtheid in je reactie
- Iemand die naar hun verhaal luistert
- Persoonlijke aandacht.

Rouw verwerken

Een leider die vindt dat het verlies wel slijt als je er maar geen aandacht aan besteedt, heeft het mis. Kinderen, jongeren en volwassenen kunnen tijdelijk hun rouwgevoelens verstoppen, maar vroeg of laat komen ze die toch tegen. Ieder rouwt op zijn eigen manier. Jonge kinderen spelen situaties na. Basisschoolkinderen tekenen er graag over. Oudere kinderen doen dat door er over te praten, vaak op onverwachte momenten, nog lang na de sterfdatum. Veel kinderen willen er wel over praten. Meestal kort en dan gaan ze gewoon weer verder.

Lang niet alle kinderen durven of kunnen er makkelijk over praten. Die kinderen hebben een uitgestoken hand nodig. Die kun je geven door tijdens de opkomsten een sfeer te creëren, waarin het mogelijk is over de gestorvene te praten, ook als het al langer geleden is. Om te vertellen hoe het was als hij er nog was geweest, om herinneringen op te halen, of om je gevoelens over het verlies te tonen. Reik zo een uitgestoken hand, maar forceer het niet als degene die niet aan wil pakken.

(Lastig) gedrag

Het verwerken van het verdriet kan bij kinderen tot uiting komen in ander gedrag:

- Ze kunnen zich bijvoorbeeld slecht concentreren
- Ze worden moe of futloos, bijvoorbeeld door slaapgebrek
- Ze kunnen vervelend, pesterig gedrag vertonen
- Ze kunnen stil en teruggetrokken worden en zich terugtrekken uit vriendengroepjes

Jongens reageren anders dan meisjes

Over het algemeen verwerken jongens rouw en verdriet anders dan meisjes. Meisjes praten er onderling over en tonen vrij gemakkelijk hun gevoelens. Jongens praten niet zo snel over hun gevoelens, en verwerken verlies door lichamelijke inspanning. Het lijkt of ze gewoon weer doorgaan, maar dat kan schijn zijn. Biedt ruimte voor gesprekken over doodgaan en het tonen van gevoelens. Doe ook actieve spelen, waarin ze zich kunnen uitleven.

Kinderen rouwen niet de hele dag

Rouw laait opeens op en is dan weer weg. Kinderen hebben behoefte aan afleiding en beweging. Vragen, verdriet en gewoon spelen wisselen elkaar af.

Let op bij speciale data

Stel het is vader-zoon weekend. Maar de vader van een van jullie leden is overleden ... Vraag ruim van te voren aan het kind of hij misschien iemand anders mee wil nemen, zijn oom bijvoorbeeld. Of zijn moeder. Maak er geen probleem van, maar heb er aandacht voor en denk samen na over een alternatief.

Ruzie

Bij Scouting probeer je ruzie zoveel mogelijk te voorkomen. Door spel leren kinderen met elkaar om te gaan: opkomen voor jezelf, geven en nemen, problemen oplossen en 'nee' zeggen. Daar komt soms ruzie van. Het is aan jou als leiding om daar dan goed mee om te gaan:

- Blijf bij ruzies altijd onpartijdig. Haal de kinderen uit elkaar als het echt te ver gaat, en laat ze even afkoelen. Als ze rustig zijn, vraag dan aan alle kinderen, die er bij betrokken waren, wat er gebeurd is.
- Let er bij het uitpraten op dat de kinderen tegen elkaar praten en niet tegen jou.

- Wees uitnodigend, niet beschuldigend. Vraag: “wat is er aan de hand volgens jullie”, in plaats van “wie is er begonnen?” Of nog erger: “Jij was vast weer vervelend.”
- Vraag hoe ze dit probleem samen op kunnen lossen.
- Vraag aan de kinderen wat ze de volgende keer anders kunnen doen. Kijk elke keer opnieuw. Ga er niet vanuit dat het kind dat altijd ruzie maakt, ook deze keer weer de schuldige zal zijn.
- Begeleid kinderen bij het spelen. Kijk eerst (even) of ze er zelf uitkomen. Lukt dat niet, help ze dan bij het samen zoeken naar een oplossing.

Stil en verlegen

Het ene kind is haantje de voorste, de ander staat graag achteraan. Prima, totdat je merkt dat het stille kind eigenlijk bang is, of niet weet hoe het met andere kinderen samen kan spelen. Want hoewel je als leiding vaak weinig last hebt van een stil kind, kan het kind er zelf wel last van hebben.

Kijk naar het kind

Als je een kind (vaker) alleen ziet spelen, of alleen ziet zitten, bekijk dan of hij er zelf last van heeft. Als het kind niet uitstraalt dat het eigenlijk ongelukkig is, hoef jij er als leiding niet veel mee. Je kunt hem hoogstens wat vaker stimuleren om met de groep mee te doen.

Praat met het kind

Als een kind er wel mee lijkt te zitten, knoop dan een gesprekje aan. Vraag wat het kind aan het doen is. En of het met de andere kinderen mee zou willen spelen. Dwing hem niet om mee te doen. Bespreek samen hoe hij het wel zou willen. En hoe hij dat, samen met jou, in kleine stapjes, kan bereiken.

- Noem een kind niet verlegen (plak het geen etiket op)
- Daag het kind uit in plaats van te dwingen. Maak hem nieuwsgierig om het toch te proberen.
- Geef het kind complimenten als je ziet dat het zijn best doet om toch mee te doen.

Als een kind bang is

- Praat met het kind over waar hij bang voor is.
- Neem de angst serieus, maar maak het niet groter dan het is.
- Praat samen over angsten, vertel ook eens waar je zelf bang voor bent
- Probeer de gevoelens van het kind te verwoorden, zodat hij ze leert begrijpen.
- Verzin samen met het kind een oplossing om, in kleine stapjes, zijn angst te overwinnen.
- Bij jonge kinderen kan een voorwerp om hem te beschermen vaak heel goed werken.
- Moedig het kind aan om spannende dingen te doen.
- Prijs het kind als dat goed gaat.

Geef de tijd!

- Het duurt een tijdje voor een kind nieuw gedrag geleerd heeft. Wees dus geduldig.
- Een kind mag zijn wie hij is.
- Sommige kinderen zullen altijd wat meer tijd nodig hebben, voor ze de groep in stappen.